

# TÁVOL AZ ARARÁTTÓL

– KIÁLLÍTÁS, KONFERENCIA, TUDOMÁNYOS EGYÜTTMŰKÖDÉS –



*Az Ararát-hegy, mint örökös viszonyítási pont és mindenkorai menedék kétfős jelképe az örmények példaértékű hagyományörzésének. Az örmény diaszpórák példája szerte a világon mutatja, hogy távol az anyaföldtől, akár nyelvvesztés ellenére is, a közösségi kultúra és az identitás megőrizhető, megtartható.*

Az örmények kultúrája nem csak a Kaukázusban hangsúlyos ma sem. Jelenléte a történeti Magyarország területén, a Kárpát-medencében sok száz évre visszavezethető. A Kárpát-medencei örménység történeti, kulturális, művelődéstörténeti értékeinek szakmai értékelésére, bemutatására jött létre az a tárlat, illetve a kísérő, nemzetközi konferencia és tudományos projekt, amely leginkább a kultúra megtartó erejéről és az értékteremtés magyar és örmény közös évszázadairól kívánt szólni.

Kiállításunk gondolata több éve, Kovács Bálint történész, armenológus és az Országos Széchényi Könyv-

tár szakembereinek egymásra találásával, együttműködésével fogant, abból a jeles és számontartott alkalomból, hogy Velencében 500 éve, 1512/1513-ban kinyomtatták az első öt örmény könyvet. 2011-ben azután, az előkészületek során a kezdeti könyv- és művelődéstörténeti tematika kibővült a Kárpát-medencei örmény kultúra teljes területére, s a Tudományos Igazgatóság koordinálásával létrejött egy többoldalú együttműködés, egyfelől a Budapesti Történeti Múzeummal, amely vállalta a kibővített tárlat kiállítását, másfelől a lipcsei GWZO Intézettel, amellyel közösen nemzetközi tudományos konferencia szervezésébe kezdtünk a projekt tematikáját illetően. Ezek eredményeként a BTM Vármúzeumának földszinti időszakos nagy kiállítóterében került megrendezésére 2013 áprilisában a két várbéli társintézmény összefogásával az említett kiállítás, amely a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében nyílt meg, s ekkor, április 5–6-án rendeztük az OSZK-



Részlet a kiállításból



Kiállításmegnyitó

ban azt a rangos tudományos konferenciát, amelyen Kaliforniától Ukrajnáig számos, a téma szakértőjének számító előadó vett részt. A konferencia előadásai két fő témához kapcsolódtak: „*Örmények a Kárpát-medencében*” valamint az „*Örmény könyvkultúra, Örmény művészet és építészet Kelet- és Közép-Európában*”.

Örmények a Kárpát-medencébe nagyobb számban a 17. század folyamán vándoroltak be, akik elsődlegesen Erdélyben, Szamosújváron, Gyergyószentmiklóson, Erzsébetvárosban, és Csíkszépvízen telepedtek le, több esetben saját városokat is létrehozva. A későbbi századokban az egész Kárpát-medencében kialakult diaszpóráik, amelyek a szülőföld örökségét az itt talált kultúrával ötvözték. Városaik, épített örökségük, művelődésük, könyvkultúrájuk és az általuk létrehozott magyarörmény kulturális paletta sajátos műalkotásai mind-mind érdemesek arra, hogy a szélesebb hazai és külföldi közvélemény, illetve a budapesti kiállítás-látogatók megismerjék. Mindezen túl, a bemutatott Kárpát-medencei örmény kincsek egy értékes szegmense eddig jórészt rejtve maradt nem csupán a közvélemény, de a szűkebb tudományosság előtt is. A kiállításon több olyan műtárgyat, dokumentumot sikerült a nagyközönség elé tárni, amelyek eddig jószerével eldugott, elfelejtett padlások mélyén, plébániák hűvösében várták a szakszerű feltárást és restaurálást. A kiállítás létrehozása ezért is egy, a Lipcsei Egyetem GWZO intézete által is támogatott tudományos programmal is társult, amelynek csupán első eredménye a kiállítás megnyitáskor rendezett nemzetközi tudományos konferencia, a projekt azonban 2014-ben is folytatódik.

A kiállítást Németh Zsolt, a Külügyminisztérium államtitkára és Drost Abgarjan, a Halle-wittenbergi egyetem professzora nyitotta meg. Megjelent Kövér László, az Országgyűlés elnöke is. Közreműködött David Yengibarjan örmény harmonikaművész is.

A projekt finanszírozását döntően a Nemzeti Kulturális Alap biztosította, hozzájárultak kisebb mértékben a GWZO és a hazai örmény kisebbségi önkormányzatok. Ugyanakkor a Külügyminisztérium is felügyelte a kiállítás részét, az ismert örmény–magyar külpolitikai problémák miatt. Ez utóbbi viszony javításában a projekt pozitív szerepet játszott, amit Anahit Simonyan Asszonynak, a jereváni Örmény–Magyar Kulturális Társaság vezetőjének hivatalos részvétele is jelzett az eseményeken.

A szakmai tanulmányokkal dúsított katalógus (önálló magyar és angol nyelvű kötetekben) 2013 augusztusában jelent meg. Hivatalos bemutatására a kiállítás záróeseményén, 2013. szeptember 16-án, a Budapesti Történeti Múzeumban került sor, a BTM, az OSZK és a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat közös szervezésében, ahol a rangos kiadványokat Őze Sándor irodalomtörténész professzor és Terdik Szilveszter művészettörténész ismertette.

A kiállításra a műtárgyak jelentős részét erdélyi örmény plébániák gyűjteményéből kölcsönöztük, elsődlegesen a gyulafehérvári Római Katolikus Érsekséggel, mint partnerintézménnyel való együttműködés eredményeként, a további műtárgyakat a budapesti Örmény Katolikus Lelkészség és budapesti és nyíregyházi közgyűjtemények bocsátották rendelkezésre. Segítségüket ezúton is köszönjük, éppúgy, mint Stefan Troebstnek, a Lipcsei Egyetem professzorának támogatását, valamint a kiállítás két kurátorának, Kovács Bálint armenológusnak és Pál Emese művészettörténésznek a munkáját. A projekt koordinátora e sorok írója volt.

**Boka László**

[boka.at.oszk.hu](mailto:boka.at.oszk.hu)



Részlet a tárlatból